

Tér, rendszer, információ - a logisztika szerepe a gazdaság fejlődésében

Space, system, information - the role of logistics in the development of the economy

PARÓCZAI Péter¹, Prof Dr. ILLÉS Béla²

¹ NOVAREG Consulting Kft.

9723 Gyöngyösfalu, Kossuth utca 26. Tel.: 06 20 243 80 86, E-mail: idparoczai@peter@gmail.com

² Miskolci Egyetem, Logisztikai Intézet

3515 Miskolc-Egyetemváros, Tel.: 06 46 565-111/17-37, E-mail: altilles@uni-miskolc.hu

Abstract

Today, regions play an important role in the economic development of countries. Any kind of work in the economies of the regions provides income, employment, local prosperity and social organization. Managing the economic development of the real space is an extremely complex task that requires a great deal of expertise and excellent political performance. They all use strong professional and practical knowledge, which also requires the broad involvement of science. If we want to ensure the efficiency of the operation and development of real spaces, we need to ensure the organization and institutionalization that is built on the system and formation base. In this, the West is strongly ahead of us.

Keywords: spatial economy, information technology, logistics

Kivonat

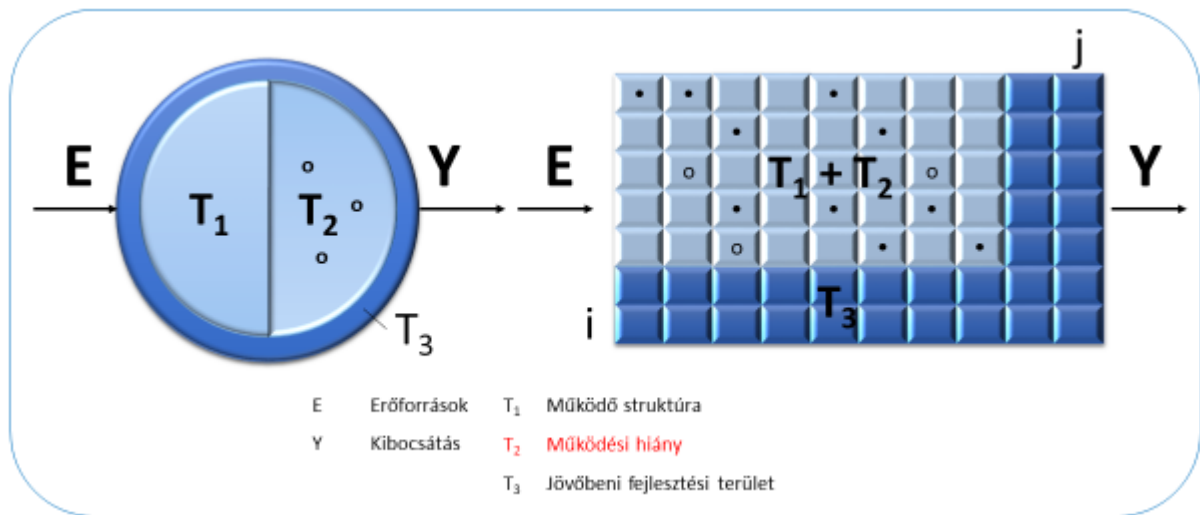
Napjainkban az országok gazdaságának fejlődésében fontos szerepet játszanak térségek. A térségek gazdaságában folyó bármilyen fajta munka biztosítja a jövedelmeket, a foglalkoztatást, a helyi jólétet és a társadalmi szervezethez. A reáltér gazdasági fejlődésének irányítása rendkívül bonyolult feladat, amely nagy szakértelmet és kiváló politikai teljesítményt igényel. Ezek mind erős szakmai és gyakorlati ismereteket használnak fel, amelyhez szükséges a tudomány széleskörű bevonása is. Ha a reálterek működésének és fejlődésének hatékonyságát biztosítani kívánjuk, akkor gondoskodni kell a rendszer- és információs bázison felépülő szervezethez és intézményesülethez. Ebben a nyugat erőteljesen előttünk jár.

Kulcsszavak: térgazdaság, információ technológia, logisztika

Ebben a rövid, kis tanulmányban megpróbálunk néhány elméleti és gyakorlati fogalomcsomót úgy összekötni, hogy azok együttállása rámutasson a Kelet- és Közép Európai térgazdaságok hatékonyabb fejlesztésének lehetőségeire. A felvetés gondolatának középpontjában az Arrow-Debreu általános egyensúlyelméleti modell áll. Ezen kontextusban alapvető szerepet játszanak a térrendszer földrajzi kereteibe strukturált ember- információ- és termelőeszköz halmazok és az ezeken értelmezett tevékenységek, valamint a működést (input-output- logisztikai) tér és a több szintű (tér- állam-EU) irányítást támogató intézményesülés. Alapvető cél: az oszthatatlan információra és a rendszerlogisztikára építő rendszerfejlesztő szemlélet meghonosítása, a terek input-output rendszeren szervezett jövedelem termelésének növelése, figyelembe véve a fenntarthatóság és a térhez kötött biztonság speciális igényeit.

1. NÓGRÁD MEGYE, MINT KÍSÉRLETI TÉR (REPREZENTATÍV REÁLTÉR)

Nógrád megyében (Miskolci Egyetem, BGE és létrehozott szervezetek) több mint ötven éve óta tartó kutatásaink azt mutatják, hogy a területelvű gazdaság és fejlesztésének közértelmezése mind az elméletben, mind a gyakorlatban zavaros. A fogalmak sokasága mögött, mint például: területfejlesztés, vidékfejlesztés, falufejlesztés, gazdaságfejlesztés, regionális fejlesztés, infrastrukturális fejlesztés közösségfejlesztés, ..., stb. inkább az erőforrások elosztásával kapcsolatos részérdekek meghúzóását, mint a térgazdaság önfenntartással kapcsolatos dimenzióinak kibontakozását tapasztaljuk (1. ábra.). (Nógrád megye 1 főre jutó GDP-je évenként, közel 50 éve, az országos átlag 44-55 %-át éri el.)

1. ábra. Térfejlesztési hiány

Az érték vagy hozzáadott érték termelésének és fejlesztésének prioritása, a modern, hálózat-gazdasági ismeretek hiányában, alacsony szinten áll, így a megvalósuló fejlesztések jelentős része a jövőt megalapozó jövedelemtermelést nem támogatja. Helyben a frontális növekedési-információs ismeret hiány mély társadalmi egyenlőtlenséget okoz. (Paróczai, 2007) [1]

2. AZ ARROW TÉTEL

Az Arrow-tól származó és a jóléti közgazdaságtan alaptétele nevet viselő tétel szerint az egyensúlyi állapotok hatékonyak, illetve bizonyos feltételek esetén a hatékony állapotok egyensúlyi állapottá tehetők. Hangsúlyozni kell, hogy az Arrow által felkarolt egyensúly-konceptió azonban nem egy dinamikus mozgás eredménye, és az egyensúlyi állapot távolról sem jelent ideális állapotot. Sőt sokkal inkább egyfajta csapdahelyzetről van szó, amelyből külső segítség nélkül nem lehet kitörni. A társadalmi kérdésekkel foglalkozva az első kézenfekvő kérdés, hogy a társadalmi berendezkedés vesztesei miért törődnek bele a helyzetükbe, miért nem próbálnak valamit tenni, mondjuk a szegénységük, hátrányos helyzetük ellen. A válasz nagyon egyszerű: mert egyensúlyi helyzetben vannak, így önmaguk ebből az állapotból kilépni nem tudnak, ugyanis a jelen állapotuk a számukra legjobb elérhető állapot, feltéve, hogy a környezetük sem változtat a helyzetén. Az Arrow-féle modellben mindenki optimalizál, de ezt értelemszerűen a vagyonok és jövedelmek adott leosztása mellett teszi. Az egyensúlyban az emberek nem boldogok, csak a helyzetükön nem tudnak változtatni. A jóléti közgazdaságtan Arrow-féle alaptétele két szempontból tekinthető kulcstételnek. Egyrészt itt jelennek meg a későbbi fő mű, az egyensúly létezésének igazolásához szükséges matematikai eszközök és feltételek, másrészt ez az eredmény rögzíti a lehetséges társadalmi mozgások körét, ugyanis összeköti az egyensúlyi és a hatékony állapotok fogalmát. (Medvegyev Péter, 2017) [2] [4]

3. A TÁRSADALMI-GAZDASÁGI VÁLTOZÁSOK HATÉKONYSÁGA

A térgazdaság működésének hatékonysága, jóságának egyenlőtlen eloszlása örökös kérdés a világ gazdaságában. Jól ismert, az erről való „globális térgazdasági gondolkodás” és annak intenzivitása. Látványos, hogy az „új térfelfogást” számtalan tudományág, még több termelő- és társadalmi szerveződés érinti, de ugyan akkor világosan látható az is, hogy létüket, az ipari paradigmaváltások által generált növekvő termelés, a piaci viselkedés folytonos átalakulása, a pénzgazdálkodás szerepének elképesztő változása és az ezeket kísérő társadalmi aggodalom befolyásolja leghatározottabban. A fogalmak új viszony rendszeréből fakadóan e gondolatmenetbe illeszkedtek be az államok, később azok szövetségei is. A „térgazdaság kérdése” a XX. század közepétől egyre inkább a közgazdaság tudomány, azon belül is a pénzügy tudomány és a ma már az intenzíven bekapcsolódott politikai tudomány kezelésébe került. Ennek köszönhető, hogy lényegében az ártermelés maga, mint egy „mellesleg fogalom” húzódott meg az elbonyolódott világ gazdaságban. Ez mindaddig így volt, míg az 1970-es évek közepéig az „oszthatatlan információ”, a „rendszerlogisztika”, a „reáltermelési tér” és a „pénztőke” összefonódásának eredményeképpen (termelőtőke + pénztőke) két-három évtizedes fejlődés után, véglegesen kialakult a kristálytisza tömegtermelés

gyakorlata: a globális termelési rend és az általa gerjesztett globális piac. Ennek alapja és mozgatórugója a transznacionális vállalat. A transznacionális vállalati rend mindent félresöpörve visszaállította a „Taylor-i műhely (üzem) és iroda (vezetés)” (térüzem és térvezetés; a világ leghatékonyabb információs rendszerére épülő termelésment létrehozásával) tér-termelő struktúrát. Ezzel kialakította az értéktermelés legtökéletesebb térszerkezetét és térrendszerét.

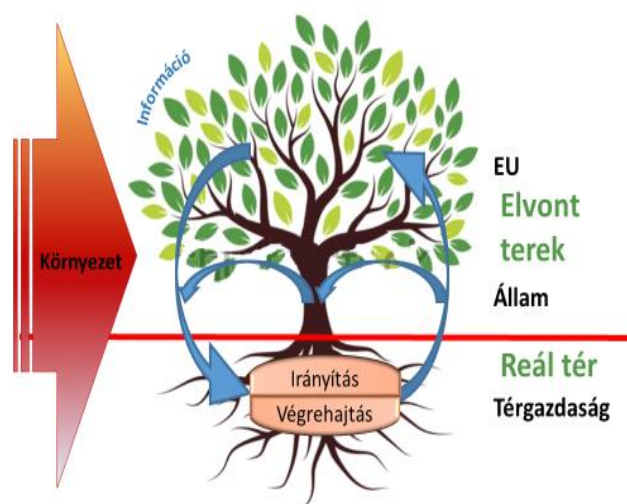
Mindezekből az következik, hogy a világban lévő valóságos (reál) gazdasági terek, befogadhatnak „globális műhely”-eket és működtethetik a helyi „nem globális műhely”-eket. Csupán két változót értelmezve, azonban a gondolkodás jelentősen átalakul. Kutatásaink azt mutatták, hogy egy térben a „helyi szempontú”- és a globális „műhely - iroda” szerű gazdaságok fogalmi összevezetésére erős a lehetőség. Így, a tapasztalatokra építve mód adódik a rendszerszerű reáltér-gazdaság fejlesztésének elméleti és gyakorlati viszonyait értékelni és azokat hasznosítani. Ebben a gondolatsorban a „Megye, mint reprezentatív reáltér” ideális nagyságrendként is figyelembe vehető. [3]

4. A REÁL TÉR FEJLESZTÉS KOMPLEXITÁSÁNAK ELFOGADÁSA

A globális gazdaság technológiai rendezettsége, struktúráinak és működésének tervezettsége alapul szolgálhat a világgazdaság újra szervezéséhez. A világot, így Közép- és Kelet Európát is, új technológiai rend szerint végre át kell szervezni. Ebben kiinduló pont a reáltér. A reáltér termelése biztosítja a technológiailag ellenőrizhető jövedelmek 90%-át, itt él a világ lakosságának legalább 90%-a, itt fog megvalósulni a fenntartható világ újraépítése és itt folyó munka képes létrehozni a tudásra épülő, modern társadalmat. A „Műhely- Iroda” szervezetszerű reálterek működése, mint ez a globalizmus bebizonyította, jól tervezhetők, jól szabályozhatók, mert teljesítményük és jövedelmük tökéletesen mérhető. Mivel létezésük egymáshoz képest speciális, tevékenységük koordinációt igényel. Az EU koordinációs rendszere jól szerkesztett modell. Ahhoz, azonban, hogy ez a modell hatékonyvá váljon a reálgazdasági terek irányítási és működési rendszereiknek át kell alakulniuk. Három alapvető változásnak kell végbemenniük. Ezt szemléltetik a következők:

4.1. EU – ÁLLAM – MEGYE harmonizáció

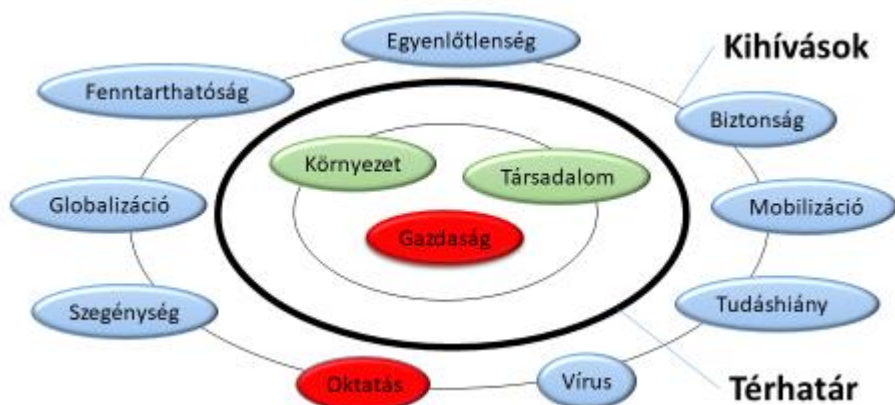
A háromszintű együttműködés alapvető lényege, hogy folyamatosan optimalizálni lehessen a reáltérben keletkező kibocsátásokon keresztül tervezett célok megvalósíthatóságát. Ennek alapvető feltétele egy olyan információs rendszer működtetése, a mely kimutatja minden szint és a szinteken belüli résztvevők hozzájárulását az elvárt eredmények elérésében (2. ábra.).

2. ábra. EU–ÁLLAM – MEGYE harmonizáció

4.2. Kihívások

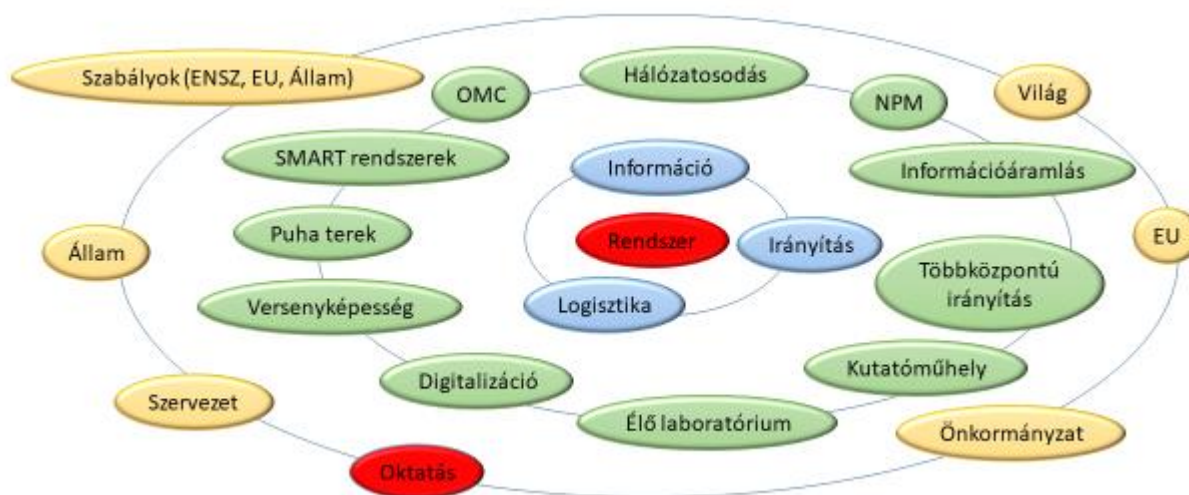
A reálterek előtt ma a 3. ábra által jelzett feladatok állnak. Lényegében ezekről keveset hallunk, mint praktikus feladat. A háromszintű információs rendszernek alapvető feladata a teljes lakosság oktatás szintű tájékoztatása a jövőről és a részvétel elvárhatóságáról. [3]

3. ábra. Kihívások

4.3. Intézményesülés

Minden, amit meg kell, hogy valósuljon a kihívások közül, az a reáltérben realizálódik. Tehát a reáltérben olyan szervezettséget és intézményesülést kell létrehozni, amely a 4. ábra eszközeit alkalmazni képes. [5] [6]

4. ábra. Intézményesülés

5. KÖVETKEZTETÉSEK: ÚJ VILÁGMÉRETŰ NEHÉZSÉGEK ÉS AZOK KIKÜSZÖBÖLÉSE A REÁL TEREBEN

Az előzőek arra mutatnak rá, hogy Közép- Kelet Európában a gazdasági növekedés jelentős hányadát a külföldi működő tőke megszerzését támogató állami modernizációs folyamatok determinálják. Bár ezek az állami törekvések erősek, mégis ahhoz szűkösek, hogy a regionális elmaradottságot, az eredendően méltánytalan társadalmi, gazdasági és környezeti körülményeket kiküszöböljék. Ezért a hátrányos helyzetű reálterek számára, ha sorsukat meg akarják változtatni, nem marad más hátra, mint olyan helyi orientációs politikák helyi felépítése és hasznosítása, amelyek támaszkodva a térségi adottságokra és az öfenntartó képesség növekedésének igényére, maguk is bekapcsolódnak a világméretűvé vált társadalmi-gazdasági tranzakciókba.

Ezen lépésnek a megtételét két meghatározó tény sűrgeti:

- Egyik, a „gazdaság - társadalom - környezet” területi kiegyensúlyozása. A legsúlyosabb kérdés: a környezeti fenntarthatóság kezelésének megszervezése és megvalósítása. (Jelentős mértékben a reáltereket érinti)
- Másik a komplexitás mértéke. A modularitás világszintű és rendszeralapú kezelése.

Ebben három kitüntetett szereplő van: a rendszerszemlélet, az információ és a logisztika.

Ha ebben a kontextusban vizsgáljuk a reáltér szerepét, világossá válik, hogy a jövő változásai itt fognak lefolyni. Szerepük elkerülhetetlenül felértékelődik és jelentőségük megnő. A 4. fejezet gyakorlatilag ezt a gondolatot támogatja. A 2. ábra nyilvánvalóvá teszi, hogy a fenntarthatóság kérdése esetén ott belép egy legfelsőbb szint a Világ.

A 4. fejezet tehát arra kívánt rámutatni, hogy ezeknek a funkcióváltó tereknek szükségszerűen korszerűsítő intézményesítésre van szükségük. E tekintetben négy szempontot látok érdemesnek kiemelni:

1. A tér nagysága: Magyarországon: megye, más országban: a régió, megye, kerület...
2. A tér elkülönült gazdasági-társadalmi-környezeti mozgástérként, egy rendszerként jelenik meg.
3. A tér saját fejlett információ rendszerrel rendelkezik. Jellege kettős: belső: primer; külső: szekunder.
4. A tér szervezete: felelős önkormányzat

IRODALMI HIVATKOZÁSOK

- [1] Varga Attila *Kortárs térelméletek Kelet-közép európai kontextusban* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018. 123-138.
- [2] Medvegyev Péter *Gondolatok Kenneth J. Arrow munkájáról* Hitelintézeti Szemle, 16. évf. 2. szám, 2017. június, 146-153. o.
- [3] Józsa Viktória *A vállalati beágyazódás útjai Magyarországon* Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2018.
- [4] K. J. Arrow *Egyensúly és Döntés* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1979.
- [5] Paróczai Péter – Gubán Ákos – Gubán Miklós *A területfejlesztés információalapú logisztikai rendszere* MicroCAD' 2000. Miskolc, 2000. február 23-24.
- [6] Illés Béla – Elke Glistau - Norge I. Coello Machado *Logisztika és minőségmenedzsment*, Miskolc, 2007.